

Balaton Jánosné
tagóvoda vezető
Kertvárosi óvoda

Kodály Zoltán munkásságának hatása az óvodai ének-zenei nevelésre

Kodály Zoltán háromszoros Kossuth-díjas zeneszerző, a magyar zenei nevelés megújítója, népdalkutató, zenetudós, zenekutató, népzene kutató, 1882. december 16-án született Kecskeméten.

Innen a Kodály család Galántára költözött. .Az ifjú Kodály itt élte gyermekora legszebb hét esztendejét, itt hallott először népdalt, látott először falusi lakodalmat, keresztelőt.

A falusiak énekét hallgatva kényszerűen felismerte, milyen nagy a különbség a nép ajkán élő dal ,és a lejegyzett, kinyomtatott gyűjtemények között.

Ekkor érlelődött meg benne a terv, hogy a népdalt magától a néptől tanulja meg.

1907-től a Zeneakadémián tanított. Alkotásai diadalmasan járták be a hazai és külföldi hangversenytermeket.

Mint egykor Erkel, Kodály is számos zenei intézmény létrejöttében és működésében vállalt tevékeny szerepet.

Kodály művészi tevékenységének méltatásánál lehetetlen nem megemlékezni arról a korszakalkotó munkásságról, amit a magyar ifjúság zenei nevelése az általa lefektetett pedagógiai elveknek köszönhet. A magyar zeneoktatás ma elismerten egyedülálló az egész világon. Kodály alkotóművészete következetesen szolgálta célkitűzését:

„Legyen a magyar népdalkincs az egész magyar nép dalkincse!” /Kodály/

Kodály pedagógiai munkássága áthatotta szinte az egész életét. Nem csak az iskolás, vagy az óvodás korú gyermekek ének-zenei nevelésével foglalkozott, hanem vallotta, hogy az ének-zenei nevelés – mint a nevelés egyik részterülete – születéstől a halálig tart. De azok a benyomások a legmaradandóbbak, amik hat éves koráig érik a gyermeket.

Intenzíven foglalkozott a kicsinyek ének-zenei nevelésével. Ő volt az, aki először jelentette ki, hogy a gyermeknek nem csak valami gyenge kis „művészetpótlék” való. Éppen a gyermek érti meg legjobban, a gyermek a legfogékonyabb, legösztönösebb megértője a zenének. Minden nagy művészen eleven maradt a gyermek is, ezért állnak a fiatalsághoz oly közel a művészetek. Tehát meg kell fordítani a rossz pedagógus tételt: Csakis művészi érték való a gyermeknek, és minden más árt neki!

„Senki se túlságosan nagy arra, hogy a kicsinyeknek írjon, sőt, igyekeznie kell, hogy elég nagy legyen rá.”

/Kodály/

Nevelői munkájára 1929. április 14-én azzal tette fel a koronát, hogy megrendezte - óriási sikerrel – első gyermekkari estjét. Sokat tett az óvodai ének-zenei nevelés javításáért. Hírdette, hogy nem a legmagasabb fokon kell csak zenét tanítani, hanem már egészen kisgyermek korban.

„Kultúránk legfőbb baja, hogy felülről épült. Mi előbb a cifra tornyokat raktuk fel, s mikor láttuk, hogy inog az egész alkotmány, akkor fogtunk a falakhoz.” /Kodály/ 1875-ben már volt Zeneakadémia Magyarországon, de az általános iskolákban még jóval később sem ismerték az ének-zenét, mint tantárgyat.

Az óvodákba a népi motívumok (nem a népdalok) csak nagyon sokára jutottak el. Nem vették figyelembe a gyermekek hangterjedelmét, a gyermek korlátozott éneklési lehetőségeit. Válogatás nélkül énekeltettek bonyolult ritmusú, nagy hangterjedelmű dalokat, nehéz dallamfordulatokat.

Jellemzőek voltak ebben az időben a németesítő áramlatok. Többek között német dalszövegeket fordítottak magyarra. Ilyen pl: a „Gazda rétre megy...” vagy a „Nyuszi ül a fűben...” kezdetű dal.

Nem túl régen mindennapos dalok voltak ezek a magyar óvodákban. Ma már nem tanítjuk ezeket a magyartalan dalokat, melyekre jellemző a hangsúlytalan kezdés, és hogy a záróhangot alulról közelíti meg. Jó példa erre a „Repülve jó egy madárka...” kezdetű dal.

Az általános emberi lélek fejlesztése mellett Kodály a zenében a magyarrá nevelésnek olyan eszközét látta, amit semmiféle más tárgy nem pótolhat. Vallotta, hogy a zene az óvodában a nyelvénél is fontosabb.

Az óvoda 1958-as dalanyaga sem nemzeti, sem általános zenei nevelés szempontjából nem volt kielégítő. Kizárja a hagyományok ápolását, egyáltalán nem fejlesztette a zenei képességeket.

Fel kellett tehát világosítani az óvónőket, mert Kodály szavaival élve: „Megkárosítják a gyermeket emberségében és magyarságában.” Gondoskodni kellett az óvónők továbbképzéséről, tanításáról, hogy ki tudják választani a sok rossz közül a jót.

Az óvodás gyermekeknek tehát csakis teljes értékű zenei művet lehet bemutatni. A jövő zenészeire nagy feladat vár:

„Írjanak a kicsiny gyermekeknek dalokat, magyar nyelven!” /Kodály/

A gyermek ösztönszerű, természetes nyelve a dal, s minél fiatalabb, annál inkább kívánja mellé a mozgást. Engedni kell tehát, hogy eleget mozogjanak, énekeljenek. A zene, és a testmozgás szoros kapcsolatban állnak egymással. Hogy a gyermek énekes játékot játszhat a szabad ég alatt, ez már ősidők óta a gyermekek életének legfőbb öröme.

Igyekeznünk kell az óvónőknek, hogy az ősi játékokat fenntartsák, ez kulturális és nemzeti érdekünk is. Ezen ősi játékokban sok jellegzetes magyar szó, szótag, testmozdulat, hanglejtés, forma, dallam található.

A nevelésnek az ének-zenei nevelés segítségével el kell jutnia odáig, hogy ez a mondat: "magyar vagyok" minél gazdagabb tartalmat, minél több életet, szint jelentsen. Kodály egyik utolsó pedagógiai írásában a „Zenei nevelés Magyarországon” (Musical Education in Hungary 1966.) című kötet előszavában ezt hangoztatta:

„Mechanizálódó korunk olyan úton halad, melynek végén az ember géppé válik. Ettől csak az ének szelleme véd meg.”

Ezt a tanítást hűen tükrözi négy évtizedes nevelő munkája, s az a huszonegy füzetben közreadott több száz ének gyakorlat, amit a világ méltán nevezett „KODÁLY MÓDSZER”-nek.

Kodály zenepedagógiai elvei a következők:

- **A zenei nevelést már magzati korban meg kell kezdeni, sőt, még az édesanya születése előtt 9 hónappal**
- **A zene legyen központi szerepű a nevelésben**
- **A zeneképzést már óvodában fontos megkezdeni, de játék jellemezze**
- **Csak gondosan összeválogatott, igényes, művészi értékű zenei anyag lehet a zenei nevelés alapja**
- **Főleg élő zene jelenjen meg a zenei anyagban, (énekelt, vagy hangszeren játszott)**
- **A gyermek zenei anyanyelve mindenképp a magyar népzene legyen**
- **Az éneklés az aktív zenélés alapja**

Egyes elemeit már régen ismerték. Például a hallás és ritmusérzék fejlesztésnek, a zenei írás-olvasás oktatásának az övéhez hasonló módjai már régen használatosak voltak. Vallotta, hogy a zenét nem okoskodó magyarázattal lehet tanítani, hanem ösztönös megéreztetés, szoktatás kell hozzá. A zene jó nevelő eszköz, de elemei külön-külön is a nevelés szolgálatába állíthatók. A ritmus jól fejleszti a gyermek figyelmét, határozottságát. A dallam megnyitja az érzés világát, a hangszín fejleszti hallószervünket. Az óvónők juttassák a gyermeket minden mű bemutatásakor élményhez, amivel formáljuk ízlésüket, fogékonyságukat. Remélhetőleg még sokáig érvényesek maradnak a magyar zenei nevelés minden területén Kodály Zoltán gondolatai, irányelvei:

Az óvónők mindig vegyék figyelembe a magyar néphagyományokat. A kis ,egyszerű dalokon keresztül juthatunk el a világirodalom remekeihez, de a legegyszerűbb dal is legyen művészi értékű, amit a gyermekeknek bemutatunk. A zenei nevelés nem az óvodás korban kezdődik, hanem születésünk előtt kilenc hónappal.

Bartókkal együtt az új ,magyar zeneművészet megteremtője volt, tudós, pedagógus. Lerakta hazájában az általános, és magas színvonalú zenekultúra alapjait. Tevékenységével hozzájárult ahhoz, hogy az emberből művelt ember, a tömegből közönség váljon. Utolsó korszakában már szinte az egész országot tanította énekelni.

„Milyen más lehet ez még, ha a legkisebb koruktól benne nőnek fel. Ha a kisgyermek fogékonysága és daloló kedve nem hever évekig parlagon. Ha védőoltást kap a mindenfelől rátóduló zenei selejt mikrobái ellen. Ha nem mint egy idegen nyelvet kell tanulnia a zenei anyanyelvét, hanem benne él zsenge korától fogva. Más, teltebb lesz akkor a magyar dal hangja, és más, szilárdabb alapot ad a magyar kultúra egyik legfontosabb ágának.

Az óvodával, annak zenéjével foglalkozni nem mellékes kis pedagógiai kérdés, hanem országépítés.”/Kodály/

Irodalom jegyzék:

Gál Zsuzsa: Kodály Zoltán

Kodály Zoltán : Zene az óvodában

Kodály Zoltán : A zene mindenkié

Eősze László: Kodály Zoltán élete képekben és dokumentumokban

Kodály Zoltán: Kis emberek dalai

